

فرهنگ آواشناسی

ترکی به فارسی

انگلیسی به ترکی

ترکی استانبولی به فارسی

(برای مترجمان حرفه ای)

شاهپور نوروزی

ایچینده کیله (مندرجات):

- ۳ آذربایجانجا- فارسجا (ترکی آذربایجانی به فارسی)
- ۱۰ انگلیزجه- آذربایجانجا (انگلیسی به ترکی آذربایجانی)
- ۱۷ استانبولجا- فارسجا (ترکی استانبولی به فارسی)
- ۲۲ قایناق‌لار (فهرست منابع و مآخذ)

بسم الله الرحمن الرحيم

آذربایجانجا- فارسیجا (ترکی آذربایجانجا به فارسی)

آچیق هجا: هجا: باز

آچیق صائتله: واکه های باز

آدلیق حالتی: حالت فاعلی (دستور زبان)

آرخا سیرا صائتله: واکه های پسین

آغیز بوشلوغو: حفره ی دهان

آغیز صامتله: همخوان های دهانی

آلینما سؤزلر: واژه های دخیل، واژه های قرضی

اؤزون صامتله: واکه های بلند

اؤیوشما: همگونی

اودلاق صامتلی: همخوان چاکنایی، حلقی

اؤن سیرا صائتله: واکه های پیشین

اؤن شیکیلچی : پیشوند

اینجه صائتله : واکه های پیشین ، واکه های پیشربانی

باشلانغیج مرحله سی : مرحله ی آمادگی ، مرحله ی گرایش

باش جمله : جمله ی پایه (هسته)

بۇداق جمله : جمله ی پیرو (وابسته)

باغلابیجی : حرف ربط

بۇرۇن بوشلوغو : حفره ی بینی ، خیشوم

بۇرۇن صامتلی : همخوان های خیشومی ، غنه ای

بوغاز : حلق

بیتیشدیریجی صامت : صامت میانجی

پارتلایان صامتله : همخوان های انفجاری

تأثیرلیک حالی : حالت مفعول رای ، مفعول صریح ، مفعول بیواسطه

تاماملیق : متمم

تام ایره لی اویوشما : همگونی پیشرو (پیشگرای) کامل

تام گئری اویوشما : همگونی پسرو (پسگرای) کامل

تیتره ک صامت: همخوان لرزشی

چالاریق: واجگونه

چیخیشلیق حالی: مفعول ازی

داماق: کام دهان

دوداقلانما: گردشگی (لبها)

دوداقلانان صائتله: واکه های گرد

دوداقلانمایان صائتله: واکه های گسترده

دوداق - دیش صامتله: هخوانهای لبی - دندان

دیل آرخاسی صائتله: واکه های پسزبانی، پسین

دیل اورتاسی صائتی: واکه ی میانی

دیل اوونو: (هخوان) تیغه ای، پیشزبانی

دیل اوونو صائتله: واکه های پسزبانی

دیلچه ک: ملاز، زبان کوچک

دیلچیلیک: زبانشناسی

سرت داماق: سختکام

سَس آر تیمی: افزایش، اضافه

سَس دوشومو: حذف

سَس تَللری: تارهای آوا، تارهای صوتی

سَوَز ده گیشدیریجی (ده بیشدیریجی) شکیلچی: پسوند صرفی

سَوَز دوزه لدیجی شکیلچی: پسوند اشتقاقی

سَوَنلوق مرحله: مرحله ی انجام، مرحله ی رهش

شکیلچی: وند (پسوند، میانوند، پیشوند)

صائت؛ سَسلی: واکه، مصوت

صائتلر ایله صامتله آهنگی: همگونی همخوان با واکه

صائتلرین آهنگی: هماهنگی واکه ای

صامت؛ سَس سیز: همخوان، مُصمّت

صامت بیر لشمه لری: خوشه های همخوانی

علاوه: (در دستور زبان) بدل

عمله گلمه اوصولو: نحوه ی تولید (فراگویی)

عمله گلمه یئری: جایگاه تولید، مخرج، واجگاه

فاصله مَرَحَلَه سی: مَرَحَلَه ی درنگ، مَرَحَلَه ی گیرش

فَرَق لَشْمَه: ناهمگونی

فَرَق لَنَدیرِجی علامتله: مشخصه های تمایز دهنده

فَعْلی باغلاما: (تقریبا معادل) وجه وصفی

فَعْلین تعریف له نمه ین فورماسی: گروه فعلی ناخود ایستا

فوق الخطی واحدله: واحدهای زبر زنجیری

فونْتتیک حادثه لر: فرآیندهای آوایی

قاپالی هجا: هجای بسته

قاپالی صائتله: واکه های بسته

قالین صائتله: واکه های پسین، پسربانی

قوشا دوداق صامتله: همخوان های دولبی

قوشما: حرف اضافه

قووشوق صامتله: همخوان های مرکب، همخوان های انسدادی - سایشی

قیسا صائتله: واکه های کوتاه

کار: (همخوان) بیواک

کارلاشما: واگرفتگی

کؤک: ریشه (واژه و فعل)

کویلو صامتله: همخوان های گرفته، همخوان های بریده

کیپله شن صامتله: همخوان های انسدادی، بستواج ها

کیپله شن - پارتلایان صامتله: همخوان های انسدادی - انفجاری

کیپله شن - نوولؤ صامتله: همخوان های انسدادی - سایشی

مانعه: گرفتگی

نفس بؤروسؤ: نای

نفسلی صامتله: همخوان های دمیده

نوولؤ صامتله: همخوان های سایشی، سایواج ها

وورغو: تکیه

وورغولو هجا: هجای تکیه دار، هجای تکیه بر

هاوا آخینی: جریان هوا

یاریم آچیق صائتله: واکه های نیم باز

یاریم قاپالی صائتله: واکه های نیم بسته

ياريمچيق ايره لي اويوشما: همگوني پيشرو ناقص

ياريمچيق گئري اويوشما: همگوني پسرو ناقص

ياريمچيق مانعه: گرفتگی ناقص

يازي اشاره لري: علائم خطي، نشانه هاي نوشتاري (حروف الفباء)

يئرليک حالي: حالت (مفعول) مكاني

يؤموشاق داماق: نرمکام

يؤواق صامتلري: همخوان هاي لثوي - کامي

يؤنلوک حالي: مفعول برايي، مفعول بواسطه

يبيه ليک: حالت اضافه، حالت ملكي

انگلیزجه – آذربایجانجا (انگلیسی به ترکی آذربایجانجا)

Ablative	چیخیشلیق حال
Accusative case	تأثیر لیک حال
Active articulators	فعال عضولر
Affricates	قووشوق صامتله، کیپله شن – نوولو صامتله
Airstream (air- steam)	هاوا آخینی
Allophone	چالارلیق (فونتم لرده)
Alveolar (consonants)	دیش آرخاصی (صامتله)
Aspirated	نفسلی (صامتله)
Assimilation	اویوشما
Back vowels	قالین صائتله؛ آرخاسیرا صائتله، دیل آرخاصی صائتله
Bilabial	قوشا دوداق
Central vowels	دیل اورتاسی صائتی
Close syllable	قاپالی هجا

Close vowels	قائلی صائتلی
closure	مانعه
Closure phase	باشلانغیج مرحله سی
Complete assimilation	تام اوئوشما
Complete closure	تام مانعه
Consonant	صامت
Consonant clusters	صامت بیرلشمه لری
Consonant groups	صامت بیرلشمه لری
Coronal	دیل اوونو (صامتلی)
Dative case	یونلوک حال
Derivational affixes	سوز دوزه لدیجی شکیلچی لری
Devoicing	کارلاشما
Dissimilation	فرق لشمه
Distinctive feature	فرق لندیجی علامت لری
Explosives	پارتلایان صامتلی، پارتلاییشلی صامتلی

Fricatives

سورتونن (نولۇ) صامتلىرى

Friction

سورتونمە

Front vowels

دىل اۋنو صئتلىرى، اينجە صائتلىرى، اۋن سىرا صائتلىرى

Half – close vowels

يارىم قاپالى صائتلىرى

Half – open vowels

يارىم آچىق صائتلىرى

Hard palate

سەرت داماقتا

Hold phase

فاصلە مەرحلەسى

Incomplete closure

يارىمچىق مانعە

Inflectional affixes

سۆز (دە گىشىدىرىجى / دە يىشىدىرىجى) شىكىچىلىرى

Labio-dental

دوداقتا - دىش (صامتلىرى)

Linguistics

دىلچىلىك

Liquids

سوزولن صامتلىرى

Locative case

يئرلىك ھال

Loan words

آلىنما سۆزلىرى

Long vowels

اوزون صائتلىرى

Maner of articulation

عمله گلمه اوُصوُلو

Metathesis

سَسَلَرِين يئر ده بيشيمي

Nasal

بوُرون صامتلىرى

Nasal cavity

بوُرون بوُشلوُغوُ

Nominative case

آدلىق حال

Non- finite forms of verb

فعلين تعريف لئمه ين فور ماسى

Non- rounded

دوداقلانمايان (صائتلىرى)

Obstruents

كويلو (صامتلىرى)

Onomatopoeia

يامسىلامالار (گورولتو، سيزيلتى)

Open vowels

آچىق صائتلىرى

Oral cavity

آغيز بوُشلوُغوُ

Orals

آغيز صامتلىرى

Organs of speech

دانيشيق عضولرى

Palate

داماق

Palate – alveolar consonants

يوُواق صامتلىرى

Partial assimilation

ياريمچيق اويوشما

Partial closure

ياريمچيق مانعه

pharynx

بوغاز

Place (point) of articulation

عمله گلمه يئرى

Plosives

پارتلايان (پارتلايشلى) صامتلىر

Progressive assimilation

ايره لى اويوشما

Pronoun

عوض ليك

Regressive assimilation

گئرى اويوشما

Release phase

سونلوق مرحله سى

Root

كوك

Rounded vowels

دوداقلانان صئتلر

Rounding

دوداقلانما

Soft palate

يوميوشاق داماق

Sonorant

سونور (صامت)

Sound change

سس عوض لئمه حادثه سى

Speech sounds

دانشیق سسلری

Spirant

سورتونن (صامتله)

Spread vowels

دوداقلانمایان صائتله

Stops

کیپله شن صامتله

Stress

وورغو

Stressed syllable

وورغوئو هجا

Syllable

هجا

Syllabification

هجالانما

Unrounded vowels

دوداقلانمایان صائتله

Uvula

دیچک

Velum

یوموشاق داماق

Vibration

تیتره مه (سس تئلری نین تیتره مه سی)

Vocal cords

سس تئلری

Voiced

جینگیلتی لی

Voiceless

کار (صامتله)

Vowels

صائتلمر (سّسلى لمر)

Vowel harmony

صائتلمرلن آهنگى

Word

سؤز

استانبولجا- فارسیجا (ترکی استانبولی به فارسی)

Ad durumu	حالت فاعلی
Açık hece	هجای باز
Ağızsıl ünlü = ağız ünlüsü	واکه ی دهانی
Akıcı ünsüz	همخوان روان
Anlam bilimi	معناشناسی
Anlam daralması	محدویت معنایی
Anlam deęişmesi	تحول معنایی
Anlam genişlemesi	گسترش معنایی
Art damak	پسکام
Avurt ünsüzü	همخوان کناری (همخوان " ل ")
Baęlaç	حرف ربط
Belirtme durumu	مفعول (مفعول بیواسطه / مفعول رایب)
Benzeşme	همگونی
Benzeşmezlik	ناهمگونی

Biçim birimi

تکواژ، واژک

Bükünlü diller

زبان های تصریفی

Çift dudak

(همخوان) دولبی

Çıkma durumu

مفعول ازی

Dar ünlü

واکه ی بسته

Dönüşme

همگونی

Dudaksıl

(همخوان) لبی

Düz ünlü

واکه ی گسترده

Diş eti ünsüzü

همخوان لثوی

Diş eti damak ünsüzü

همخوان لثوی - کامی

Diş dudak ünsüzü

همخوان لبی - لثوی

Diş ünsüzü

همخوان دندان

Dil bilgisi

دستور زبان

Dil bilimi

زبان شناسی

Damak

کام

Damaksı = damaksıl

(همخوان) کامی

Ek

وند (پیشوند ، میانوند ، پسوند)

Engel

گرفتگی ، بست ، بندش ، مانع

Fiilimsi (eylemsi)

گروه فعلی ناخود ایستا

Fışılı

(همخوان) صفیری

Geniş ünlü

واکه ی باز

Geniz

حفره ی بینی ، خیشوم

Genizsi

خیشومی

Geniz ünsüzü

همخوان خیشومی

Gerileyici benzeşme

همگونی پسرو (پسگرا)

Gırtlak

چاکنای

Gırtlaksı

چاکنایی

Gırtlak ünsüzü

همخوان چاکنایی

Göçüşme

قلب

Hece

هجا

Harf

حرف

Ilerileyici benzeşme

همگونى پيشرو (پيشگرا)

Ince ünlü

واکه ی پيشين ، پيشزبانى

Kalın ünlü

واکه ی پسین ؛ پسزبانى

Kalma durumu

مفعول مكانى

Kapalı hece

هجای بسته

kaynaştırma

ادغام

Koryucu ünsüz

صامت (واج) میانجى

Kök

ریشه

Küçük dil

ملازه ، زبان کوچک

Küçük dil ünsüzü

همخوان ملازى

Metatez

قلب

Ön ek

پيشوند

Ön damak

پيشکام

Ötümlü

واکدار ؛ واکبر

Ötümsüz

بیواک

Patlayıcı

(همخوان) انفجاری

Ses

آوا، صوت

Ses bilgi

آواشناسی

Ses bilimi

واجشناسی

Ses dalgaları

امواج صوتی

Ses düşmesi

حذف

Ses kırımları (telleri)

تارهای آوا (صوتی)

Sert damak

سختکام

Sızıcı ünsüz

همخوان سایشی (سایواج)

قائناقلار (فهرست منابع و مآخذ):

- ۱- باقری، دکتر مهري؛ مقدمات زبانشناسی؛ دانشگاه تبریز، چاپ دوم، ۱۳۷۱.
- ۲- ترابی، محمد علی؛ فرهنگ زبانشناسی؛ چاپ اول، ۱۳۵۷.
- ۳- ثمره، دکتر یدالله؛ آواشناسی زبان فارسی؛ مرکز نشر دانشگاهی، چاپ سوم، ۱۳۷۱.
- ۴- حق شناس، دکتر علی محمد؛ آواشناسی (فونئتیک)؛ انتشارات آگاه، چاپ سوم، ۱۳۷۱.
- ۵- ریچاد، جک (و مؤلفین دیگر)؛ فرهنگ توضیحی زبن شناسی کاربردی لانگمن؛ ترجمه و تالیف: دکتر حسین وثوقی، دکتر سید اکبر میر حسنی، مرکز ترجمه و نشر کتاب، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- ۶- فالک، جولیا اس؛ زبانشناسی و زبان؛ ترجمه خسرو غلامعلی زاده، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ سوم، ۱۳۷۲.
- ۷- یول، جورج؛ زبان؛ ترجمه دکتر حسین وثوقی، مرکز ترجمه و نشر کتاب، چاپ دوم، ۱۳۷۳.
- ۸- آخوندوف، پروفیسور آغا موسی؛ آذربایجان دیلی نین فونئتیکاسی، باکی، معارف نشریاتی، ۱۹۸۴.

۹- نوزى، شاهپور؛ [نامه] آذربايجان؛ سس بيلگي سينين درسلى؛
(88-69 سايبيلارى).